

PETER SCHRIJVERS

De Margraten Boys. Hoe een dorp weigerde de Amerikaanse bevrijders te vergeten

Antwerpen, Manteau, 2012, 331 p.

Margraten is na het Belgische Henri-Chapelle de grootste van de in totaal 14 overzeese Amerikaanse begraafplaatsen. Ooit lagen in de Nederlands Limburgse gemeente net over de Belgische grens 17.740 soldaten begraven. Vandaag zijn het er nog 8.301 doordat vanaf 1948 stoffelijke overschotten werden gerepatriëerd op vraag van nabestaanden. Uniek aan Margraten is dat er zich een actieve groep burgers vormde die de graven adopteerde. Dat gebeurde al meteen nadat de eerste GI John Singer er op 10 november 1944 werd begraven. Sedertdien hebben vele duizenden Nederlanders, maar ook Belgen zich over drie generaties heen geëngageerd om de graven te onderhouden, contact te zoeken met de nabestaanden en deze te informeren over de laatste rustplaats van hun dierbaren. Over de begraafplaats, de *Margraten Boys* (er liggen ook 4 *girls* begraven) en hun adoptanten schreef de in Sydney docerende Belgische historicus Peter Schrijvers een boeiend boek. De auteur verdiende al zijn sporen in de geschiedschrijving over het Amerikaanse leger tijdens de Tweede Wereldoorlog. De verhouding tussen Amerikaanse militairen en de Belgische burgerbevolking kwam eerder al aan bod in boeken als *The Unknown Dead : Civilians in the Battle of the Bulge* (2005) en *Liberators : the Allies and Belgian Society* (2009). Beide werden vertaald in het Nederlands.

Het verhaal van Margraten en zijn adoptantengemeenschap biedt een unieke inkijk op de Amerikaans-Nederlandse verhoudingen na de Tweede Wereldoorlog. De Verenigde Staten van Amerika beschouwden de 26 hectare grote

begraafplaats met 'eeuwig gebruiksrecht' als een instrument in de herinneringsdiplomatie en probeerde de nabestaanden te overtuigen hun geliefden daar te laten rusten. Toen de Amerikaanse president George W. Bush op 8 mei 2005 de begraafplaats bezocht, legde hij een verband tussen de 'Good War' van de 'greatest generation' en de 'War on Terror' waarin Amerikanen en Europeanen schouder aan schouder vochten. De redevoeringen van Amerikaanse en Nederlandse personaliteiten die op Margraten waren te horen de afgelopen 65 jaar zijn een barometer van de Amerikaans-Nederlandse verhoudingen. Via de adoptiegemeenschap kan de auteur daar ook een *bottom up* verhaal over schrijven, gaande van de kritische geluiden ten tijde van de Vietnamoorlog tot de spontane verzameling van duizenden burgers die op 9/11 hun medeleven kwamen tonen.

Voor de adoptantengemeenschap verdienen de Amerikaanse bevrijders dankbaarheid. Dat was ook de motivatie van kapelaan Johannes Heuschen om in 1944 een plaatselijk burgercomité op te richten om de graven te onderhouden. Al gauw werd het initiatief overgenomen door de Maastrichtse burgemeester Willem Michiels van Kessenich en vooral diens vrouw Emilie die zich als een onvermoeibare ambassadrice inzette voor de begraafplaats en voor de promotie van Maastricht en haar man die als oorlogsburgemeester een paar deuken in zijn reputatie had. Het leidde tot conflicten met het plaatselijke comité dat met wisselend succes streed tegen de onteigening van zijn initiatief. Een belangrijke troef voor het plaatselijk comité was het bezit van een steekkaartensysteem waarop de gegevens van de gesneuvelde soldaten en hun nabestaanden werden verzameld. Die werden moeizaam

verzameld omdat de Amerikaanse overheid weigerde persoonsgegevens te verstrekken om privacyredenen. Het was door het koppig volhouden van het burgercomité en de vele adoptanten dat het vuur bleef branden. Maar in de jaren 1980 dreigde toch een stille dood, tot de komst van het internet een nieuwe wind deed waaien. Het nieuwe medium liet toe informatie in te winnen en contact te maken met nabestaanden van gesneuvelde soldaten. In 2003 vormde de organisatie zich om tot een Stichting Adoptie Graven Amerikaanse Begraafplaats Margraten. In 2007 waren alle graven geadopteerd en was er zelfs een wachtlijst. Nieuwe generaties namen het initiatief over, maar het succes kan alleen worden verklaard doordat er reeds een traditie bestond.

Een van de sterktes van het boek is dat er zeer veel aandacht wordt geschonken aan individuele adoptanten waardoor de lezer een zicht krijgt op hun uiteenlopende motiva-ties. Voor velen was dankbaarheid jegens de bevrijders het hoofdmotief. Voor velen was ook persoonlijk verlies tijdens de oorlog een drijfveer. Het menselijk contact met de nabestaanden van de geadopteerde solda-ten was eveneens een sterke drijfveer. Het kwam tot ontmoetingen en er groeide soms sterke vriendschapsbanden. Zo opent zich een caleidoscoop doordat ook de vele ge-sneuvelden en hun nabestaanden een gezicht krijgen. De lezer verneemt in welke omstan-digheden de GI's sneuvelden, wie ze waren voor hun vertrek naar de oorlog en hoe de nabestaanden omgingen met het verlies. De auteur heeft daarvoor kunnen putten uit het rijk archief van de Stichting en hij heeft talrijke interviews afgenomen.

In het boek wordt nauwelijks getheoretiseerd over collectieve herinnering en herinnerings-

gemeenschappen. Men kan betreuren dat de auteur met dit prachtige materiaal geen poging heeft gedaan een bijdrage leveren aan het theoretische debat. Maar voor de meeste lezers zal dat wel geen punt zijn. Het boek is geschreven voor een groot publiek en het zou geen verbazing wekken als Peter Schrijvers opnieuw wordt geselecteerd door de Ame-rikaanse *History Book Club*, een eer die hij reeds genoot met zijn boek over het Arden-nenoffensief.

Bruno De Wever